SADAKA

1. FARZ: Zekat

2. VACİP: Fıtır Sadakası=Fitre

3.NAFİLE: Sadakai Cariye ve tüm hoş ve güzel davranışlar vb

2.3. Sadaka Çeşitleri

Sadaka kelimesi; "doğru söylemek, sözünü tutmak" anlamında sıdk kökünden gelir. Kur'an ve Sünnet'te zekât anlamında da kullanılmış olan sadaka kavramı, daha sonraki devirlerde Allah rızası gözetilerek yapılan bütün gönüllü mali ödemeler için kullanılmaya başlanmıştır. Sadaka, yükümlünün durumuna göre farz, vacib veya nafile hükmünde olur.

Sadakanın farz olan kısmı zekâttan ibarettir. Fıtır sadakası ise vacib hükmünde bir sadaka türüdür. Buna kısaca, "fitre" denir ki zekat ve fitre, miktarları belirli bulunan sadakalardır. Birincisinde nisaba malik olduktan sonra bir yıl geçmesi, ikincisinde ise, sadece nisaba malik olmak şarttır.

39 Bakara suresi, 261-265. ayet.
40 bk. Bakara suresi, 267; Âl-i İmrân suresi, 92. ayet.

İslam'da farz ve vacib olan sadakalardan başka, kapsamı çok geniş bir sadaka anlayışı vardır. Mal veya parayı tasadduk etme yanında, mümin kardeşinin güler yüz veya tatlı dille gönlünü hoşnut etmek, hatta hayvanlara yapılan iyi muamele gibi pek çok fiil ve davranış sadaka olarak nitelendirilmiştir. Sadaka-i cariye, vakfedilmiş sadaka ile diğer hayır ve hasenat da bu niteliktedir. Bir hadiste sürekli ecir kaynağı olan ameller arasında sayılan sadaka-i cariye;[41] yol, köprü, çeşme, mescid, yoksullar için aş evi, hastahane ve okul gibi hayır yerlerini kapsamına alır. İnsanlar bu gibi yerlerden yararlandığı sürece, bunları yaptıranlar, yapılmasına sebep olanlar, yol gösterenler ve destek olanlar, gerek sağlıklarında ve gerekse vefatlarından sonra ecir almaya devam ederler. Sadaka kapsamının genişliğini şu hadiste görmek mümkündür: *"İçinde Güneş doğan her gün, insanların her bir mafsalı için kendilerine bir sadaka gerekir. Mesela; iki kişinin arasında adaletle hükmetmen bir sadakadır. Hayvanına binmek isteyen bir kimseye yardım ederek, hayvana bindirmen veya eşyasını hayvana yüklemen bir sadakadır. Güzel söz bir sadakadır. Namaza giderken attığın her adım sadakadır. Gelip geçene sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırman bir sadakadır."*[42]

İslam âlimlerine göre zekât ve vergi ayrı ayrı mükellefiyetlerdir. Devlete verilen vergi, aynı maldan verilmesi gereken zekât borcunu düşürmez. Verginin zekâta benzeyen bazı yönleri bulunsa da, vergiden doğan hukuki ilişki bir borç ilişkisidir. Mükellef vergi borcunu çıkardığı gibi mali bir ibadet olan zekâtını Allah'ın emrine uyarak, onun rızasına kavuşmayı dileyerek gönül hoşnutluğu ve halis bir niyetle yerine getirmelidir.

41 bk. Dârimi, Mukaddime, 46.
42 Buhârî, Sulh, 11; Müslim, Zekât, 56; Ebu Dâvud, Tatavvu', 12.
43 Diyanet İşleri Başkanlığı, İlmihal, C. 1, s. 514.